

núm **31**

Novembre 2020

Residus, una altra desescalada necessària

**CENTRE D'EDUCACIÓ
AMBIENTAL**
DE LA COMUNITAT VALENCIANA

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

DE LA COMUNITAT
VALENCIANA

Els ODS del butlletí 31

Cada projecte, programa, acció o activitat amb implicacions associades a millores socioambientals té relació amb un o diversos dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU. Cadascun dels 17 ODS que va establir l'ONU el 25 de setembre de 2015, forma part del conjunt d'objectius globals per a erradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a tots, com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible. Cada objectiu té metes específiques que han d'aconseguir-se fins a l'any 2030. Per a aconseguir aquestes metes, tothom ha de fer la seua part: els governs i les diverses administracions públiques, el sector privat empresarial, la societat civil i cada ciutadà de manera personal.

En aquest butlletí (31), tractem el tema de la problemàtica ambiental que genera la incessant producció de residus per part de la societat actual. Existeixen diferents ODS que es relacionen directament amb les accions que inclou aquesta temàtica, els més directament relacionats serien els números 3 (salut i benestar), 11 (ciutats i comunitats sostenibles), 12 (producció i consum responsables), 13 (acció pel clima), 14 (vida submarina) i 15 (vida d'ecosistemes terrestre), i a més podríem establir relacions amb molts altres dels restants ODS.

La producció de residus és consubstancial a l'activitat humana, els hem generats des d'èpoques prehistòriques, però a poc a poc, i associada a les millores tecnològiques que aconseguíem com a espècie, aquesta producció s'ha anat incrementant i s'ha fet cada vegada més complexa, produïm cada vegada més residus i compostos per elements i substàncies que al medi natural li costa cada vegada més assimilar o que directament no és capaç de reciclar ni reintegrar en els cicles naturals.

Els residus s'han convertit en un problema ambiental de grandíssimes proporcions ja que afecten qualsevol espai del planeta, no existeix pràcticament cap lloc del nostre planeta que es veja lliure d'interaccions amb els residus que generem en les activitats humanes i que en moltes ocasions rebutgem sense cap control, els fons marins, les glaceres, els casquets polars, les cadenes tròfiques... veuen com també són afectats per la presència i influència de diversos tipus de residus.

A més, aquesta ingent producció de residus afecta també a la nostra salut i benestar, alterant processos naturals, contaminant sistemes aquàtics, alterant cadenes tròfiques de les quals depenem en part i fent que els paisatges siguen estèticament pitjors i psicològicament més degradants.

Hem de remodelar els sistemes productius i les tecnologies emprades, la manera de consumir i els nostres comportaments socials i personals per a aconseguir que la generació de residus es reduísca d'una forma molt important i deixen de ser un problema ambiental de proporcions gegantesques a escala planetària. L'economia circular ha de ser un de les eines per a combatre aquest problema, però també les nostres bones pràctiques personals han de jugar un paper en la reducció de la producció de residus a escala local i també global.

Els principals ODS per a aquest butlletí són:

[3 SALUT I BENESTAR](#)

[11 CIUTATS I COMUNITATS SOSTENIBLES](#)

[12 PRODUCCIÓ I CONSUM RESPONSABLE](#)

[13 ACCIÓ PEL CLIMA](#)

[14 VIDA SUBMARINA](#)

[15 VIDA D'ECOSISTEMES TERRESTRES](#)

Índex

01

Editorial

Pág. 05

02

**Ressenya
literària**

Pág. 07

03

**Ressenya
audio-
visual**

Pág. 09

04

Webs

Pág. 11

05

Apps

Pág. 12

06

**Ressenya
material
didàctic**

Pág 13

07

**Altres
entitats**

Pág. 15

08

**Hui ens
acompanya**

Pág. 18

09

**Bones
pràctiques
ambientals**

Pág. 21

10

**Coneix el
CEACV**

Pág. 23

11

**L'hort.
El Caqui**

Pág. 24

12

**Centre
de docu-
mentació**

Pág. 27

01

Editorial

L'adequada gestió dels residus és un o dels reptes que tenen les societats modernes. L'augment del volum generat de residus, els canvis en la seua composició, i la producció concentrada d'aquests, els converteixen en un important problema social i ambiental. Ha de ser abordat correctament, aplicant el principi de jerarquia en la gestió de residus, que prioritza la prevenció i fomenta la reutilització, el reciclatge i la valorització dels residus en lloc de la seua eliminació en abocador. Per a això, a més de desenvolupar les infraestructures i els sistemes de recollida i tractament adequats, cal fomentar la conscienciació de tota la societat, aportant informació i formació pel que fa als residus, els problemes que generen i els avantatges de la seua gestió correcta. La conscienciació de la societat és necessària perquè les persones es comprometen a través del seu comportament, exigisquen als governs que posen en marxa les mesures polítiques, econòmiques i socials que la facen possible, i exigisquen a les empreses que actuen d'acord amb els criteris de sostenibilitat i justícia en els seus processos de producció, distribució i comercialització. Per a això, l'educació ambiental és una gran eina de canvi.

En relació amb els residus, les activitats educatives han de centrar el focus en l'elevat consum de recursos naturals i energètics que són necessaris per a la creació d'un residu així com per a gestionar aquest residu. Per tant, el més sostenible i eficient és previndre, que no es produïska el residu. És per això que s'ha de treballar per a la reducció dels residus mitjançant la prevenció, la reutilització i la reparació. Si finalment el residu es produeix, la millor opció és el reciclatge més eficient, i per a això és necessari capacitar les persones perquè reciclen si és a les seues mans (per exemple a través del compostatge domèstic) o perquè separen i depositen els residus en els seus contenidors apropiats.

El **PIRCV** és l'instrument de planificació de la Generalitat Valenciana, en el qual es determina l'estratègia de gestió i tractament dels residus domèstics i industrials generats en l'àmbit valencià. Aquest, ha sigut objecte de revisió per a adaptar-se al nou context legislatiu a través del **DECRET 55/2019**, de 5 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova la revisió del Pla integral de residus de la Comunitat Valenciana. El seu articulat conté aspectes rellevants quant a l'enfocament educatiu.

L'article 6 refereix els principis bàsics en la gestió dels residus, que han de veure amb la finalitat de reduir les afeccions ambientals derivades de la producció i el consum de materials. La jerarquia de les opcions de gestió de residus, marcada per les estratègies i directives comunitàries en matèria de gestió de residus, ve expressada en l'article 7, que determina que la prevenció de residus ha de constituir la primera prioritat de la seua gestió, i ha de fomentar-se la valorització dels residus mitjançant la preparació per a la reutilització, el reciclatge i el compostatge, reduint la quantitat destinada a eliminació com a última opció de gestió.

El relatiu als plans locals de gestió de residus domèstics i assimilables està recollit en l'article 14 del Decret, que en relació amb la conscienciació i l'educació ambiental, estableix que dins de tots els plans locals de gestió de residus de totes les entitats locals responsables dels serveis de recollida de residus a la Comunitat Valenciana, abans de l'1 de gener de 2021, tots els municipis de fins a 5.000 habitants censats segons l'INE, hauran de disposar d'almenys 1 educador ambiental a jornada completa per a la millora de la gestió dels residus domèstics i assimilables, a fi de donar un servei de proximitat a la ciutadania, el comerç i les empreses sobre les millors pràctiques en matèria de gestió de residus i els nous criteris i oportunitats de l'economia circular a escala municipal.

Amb l'objecte de promoure i desenvolupar accions de sensibilització sobre la generació i gestió de residus, el consum sostenible de recursos i la seua relació amb els patrons de consum i hàbits de rebuig, anualment se celebra la Setmana Europea de Prevenció de Residus, en la qual s'anima a participar tota la societat a través dels seus diferents sectors i col·lectius (administracions públiques, entitats privades, centres educatius, societat civil i ciutadans individuals).

El lema d'aquesta edició, que se celebrarà entre els dies 21 a 29 de novembre, són **"els residus invisibles"**.

Us convidem a participar-hi.

Podeu trobar tota la informació en [ací](#)

02

Ressenya literària

*PLASTIC DETOX. 5*10 ideas para reducir el plástico en tu día a día.*

Pàg.

7

Títol original: *PLASTIC DETOX. 510 ideas para reducir el plástico en tu día a día.*

Autor:
José Luis Gallego

Any:
2019

Nre. Pàgines:
192

Editorial:
Libros Cúpula

En l'actualitat s'aboquen més de 12 milions de tones de residus a l'any a la mar. Aquests plàstics tarden dècades, fins i tot segles, a descompondre's i, lamentablement, no arriben a degradar-se íntegrament i deixen un rastre permanent dels elements químics que els componen. Aquests plàstics produeixen un mal irrevocable en les espècies i ecosistemes marins. Tots coneixem les imatges i vídeos que pul·lulen en les xarxes socials i en els informatius en els quals apareixen tortugues asfixiades per la ingesta de bosses de plàstic, algun cetaci encallat en la costa amb el digestiu ple de residus plàstics o els cercols de plàstic amb peixos atrapats. Aquestes imatges reflecteixen els efectes infaustos d'un ús i consum de plàstic desmesurat i irresponsable. Així mateix, les dades en el medi terrestre resulten també devastadores, amb una quantitat de microplàstics fins a vint vegades major que la detectada en la superfície dels oceans. Amb això no sols estem empitjorant la salut de la terra i els oceans, sinó també la nostra, com demostren els resultats de les anàlisis sanguínies i de femta realitzades a humans en què s'han detectat compostos de plàstic. La incorporació de microplàstics i la seua bioacumulació en la cadena tròfica repercuteix directament en els humans, i a penes estem començant a descobrir la seua toxicitat.

L'autor, José Luis Gallego, conspicu i prolífic divulgador científic, lluny de buscar la demonització i la crítica mordaç als plàstics, reconeix obertament que el progrés de la humanitat no hauria sigut possible sense l'avanç i l'aplicació dels plàstics. En les seues pròpies paraules, "hem fet una camallada evolutiva en tots els camps: des de la navegació i la construcció, fins als teixits, l'automoció i fins i tot la medicina". El problema radica, segons l'autor, en la incorporació dels plàstics de manera descontrolada i desproporcionada sense considerar els efectes tòxics i nocius per al medi ambient. La implantació en la nostra societat d'una concepció capciosa dels avantatges dels objectes d'un sol ús, situant la comoditat diària per damunt de totes les coses ens fa viure en una bombolla que ens impedeix reconèixer una realitat preocupant: el fet que **estem "plastificant el planeta"** i que la capacitat d'acció i de reparació s'esvaeixen amb el transcurs del temps.

En aquest llibre, l'autor ofereix pautes, idees o suggeriments per a ajudar-nos a reduir el consum de plàstic en el nostre dia a dia. La idea principal és que la corresponsabilitat en la disminució de l'ús que cada individu fa dels plàstics ha de ser factible i no generar cap mena d'estrés i malestar. És a dir, **xicotets gestos poden ser suficient si són compartits per molts** (compromís social). El llibre es compon de deu capítols en els quals es diferencien diferents àmbits de la vida quotidiana en els quals es pot reduir el consum de plàstic (en el camp, l'oficina, l'armari, l'esport...), i posar fi a la "brossalesa" en el nostre entorn. En cadascun dels capítols s'exposen i eluciden els efectes

perniciosos d'accions tan simples com comprar bolquers d'un sol ús, roba d'esport amb fibres sintètiques o botelles de vi amb tap de plàstic; llançar al vàter bastonets per a les oïdes o tovallolletes, o depositar fem en el bosc, la platja o la muntanya durant la realització d'activitats esportives o d'oci i temps lliure (p. e. burilles, xarxes de pesca o hams a les platges i baines buides de cartutxos de bales en la muntanya). Així mateix, l'autor inclou cinc idees per a l'execució de les 3 erres en el nostre dia a dia en diferents àmbits de la vida, prevalent la reducció dels residus (p. e. abstenció de comprar bosses o palletes de plàstic), sobre la reutilització (p. ex. utilització de bolígrafs fabricats amb botelles de polietilè de tereftalat (PET), o increment de la vida útil de la roba o del material del col·legi; és realment necessari comprar un estoig i una motxilla cada any lectiu?) i el reciclatge (p. e. separació en origen en les oficines); ja que, **el millor residu és el que no es genera**. L'autor afig a més una quarta R: la de recollir. En les seues paraules: «hem de passar de dir “no ho agafes que és fem” a dir “recull-lo que és fem”».

Cap al final del llibre, s'afeg un apartat amb la classificació dels tipus de plàstics que podem trobar en el mercat i s'examina l'ús dels bioplàstics, reexaminant la fal·laç panacea que els engloba pel que fa al seu possible paper com a solució i substitutiu dels plàstics derivats del petroli. Finalment, l'autor habilita un diari sense emplenar perquè el lector anote, després d'un exercici de reflexió, què estem fent bé i quins reptes i deures podem planificar per a l'endemà.

L'objectiu del llibre és incitar a l'acció enfront de la passivitat i la indolència a les quals estem acostumats perquè per a cuidar el medi ambient els xicotets gestos resulten fonamentals. Encara som a temps de canviar.

03

Ressenya audiovisual

Títol original:

AMARILLO I Y AMARILLO II, EL ESCARABAJO VERDE

Any:

2019

Enllaç 1

Enllaç 2

«...produïm escombraries i les enterrem...pensem porqueries... generem cultura porqueria... dissenyem béns que acaben sent escombraries... hem alçat imperis sobre escombraries ideològiques... escombraries corporals, escombraries espacials... escombraries de rics, escombraries de pobres... les escombraries ocupen un lloc tan important a la nostra societat que bé mereix bussejar-hi dins i fora dels contenidors...»

Així comencen els dos programes d'El Escarabajo Verde (TVE) que comentaré en aquest butlletí dedicat precisament a les "escombraries".

Al primer dels programes, AMARILLO I, d'uns 30 minuts, Dunia Ramiro i Xavier Sitjà, amb la realització de Cesc Tomàs Fuster, segueixen el rastre dels envasos usats tenint com a punt de partida el contenidor groc. Prompte s'adonen que seguir el rastre d'aquests residus no és fàcil perquè, mentre les empreses envasadores (empreses d'alimentació i begudes) i Ecoembes diuen que es recicla quasi el 80% dels envasos usats, les dades que reporten Greenpeace i alguns ajuntaments no arriben al 40%. Qui diu la veritat? Qui no la diu? El que resta clar en aquesta primera part del documental és que l'actual sistema de recollida d'envasos lleugers pot millorar.

El segon programa, AMARILLO II, indaga en altres sistemes alternatius a l'actual model de gestió d'envasos lleugers per Ecoembes. Parlem de la recollida porta a Porta i, especialment, del sistema de dipòsit, devolució i retorn (SDDR) vigent en països del nord d'Europa, com ara Alemanya. Funciona bé aquest sistema? És més eficient econòmicament? Redueix els danys ambientals que provoquen els envasos abandonats a carreteres, muntanyes o ciutats? A aquestes i a altres qüestions tracten de donar resposta aquests reportatges d'El Escarabajo Verde dedicats a la gestió dels envasos lleugers al nostre país.

Bussegem, ara, a les escombraries de dins i de fora dels contenidors...

Nit de Sant Joan a la platja, les imatges del dia, després de la festa, permeten entendre l'enorme impacte dels residus d'envasos al medi natural i això és només la punta de l'iceberg...

Les preguntes a què s'intenta trobar resposta en són diverses:

Davant l'emergència climàtica, hem de reduir els envasos de plàstic o acostentar-nos portant-los al contenidor groc? Al nostre país, quants envasos s'hi reciclen? Què passa amb els productes de plàstic que no són de begudes ni d'alimentació, com ara un penjador, un joguet, etc.? I tot allò que no va al contenidor groc, on acaba i qui en paga el reciclatge? Quant se'n queda sense reciclar?

Les respostes són molt disperses. Per a Ecoembes i les empreses que paguen pel sistema del

contenedor groc es recicla el 80% dels envasos lleugers, no obstant això per a organitzacions com ara Greenpeace es recicla poc i les dades del ministeri i la radiografia de les escombraries que fan els ajuntaments confirmen que es recupera una fracció xicoteta (no arriba al 25%). Estem, llavors, maquillant-ne el problema?

Sorgeixen nous dubtes: si el pesatge dels envasos es fa quan aquests encara estan a les plantes de reciclatge, abans de vendre'ls als recicladors, hi ha manera de saber quins d'aquests han tingut una nova vida? És possible conèixer la traçabilitat una vegada les bales han eixit de la planta recicladora? I, sobretot, hi ha interès a reciclar tots els envasos? Per a Julià Álvaro, antic secretari autonòmic de Medi Ambient, a Ecoembes li interessa seguir amb aquest sistema perquè ells només gestionen els residus que cauen al contenidor groc, la resta van a càrrec dels ciutadans...

Finalment, sorgeix la qüestió més important: si no sabem quants envasos ixen a la venda, com podem saber quants se'n reciclen?...

Fins ací la primera part del reportatge que ens deixa l'amarga dada que diu que, en els 30 minuts de programa, s'han fabricat més de 30 milions de botelles de plàstic.

El segon programa té com a punt de partida una plaça a Móstoles on es reparteixen botelles de vidre amb la finalitat de reduir els envasos d'un sol ús. En aquest municipi madrileny s'ha instal·lat també el sistema de dipòsit, devolució i retorn (SDDR) amb la finalitat d'obrir el debat sobre la gestió dels envasos d'un sol ús i fomentar el comerç local. Per cada envàs es reben uns cèntims d'euro que es poden bescanviar al mateix mercat.

L'SDDR és un sistema que fa anys que funciona a països com Alemanya, on empresaris recicladors i consumidors veuen amb bons ulls la instauració d'aquest sistema. Cal recordar que les taxes de reciclatge alemanyes assoleixen el 98% dels envasos.

No obstant això, de nou a Espanya, les opinions són molt diferents. Mentre que, per a Ecoembes, l'SDDR presenta inconvenients a diversos àmbits: per a les persones, a l'hora de gestionar els residus perquè implica un contenidor més, per al medi ambient (més emissions de CO₂ perquè cal recollir els contenidors més les màquines) i per als fabricants que pagaran més, i això repercutirà en els preus al consum; per al president del grup Retorna (un grup format per recicladors, consumidors/es i ONG, que en promou la instauració) el sistema de dipòsit, devolució i retorn evitaria les escombraries de botelles i llandes abandonades a qualsevol lloc i n'augmentaria els nivells de reciclatge.

De nou és Julià Álvaro qui resol els dubtes que ens pogueren restar pel que fa a l'SDDR. A la Comunitat Valenciana, cada dia es posen al mercat set milions d'envasos que han d'estar sotmesos al sistema de gestió. D'aquests set milions, només dos es gestionen correctament a través del contenidor groc, per la qual cosa les empreses adherides al sistema s'estalvien pagar per la gestió i el reciclatge de cinc milions d'envasos. Per a Álvaro és evident que aquells que s'aprofiten de la mala gestió dels residus, no vulguen una bona gestió.

La recollida porta a porta és una altra de les fórmules per a gestionar els envasos d'un sol ús. Amb aquest sistema es recullen més residus per persona i any, i aquests són de millor qualitat.

No obstant això, i tornem a una de les preguntes que ens féiem al principi, davant l'emergència climàtica en què ens trobem, hem d'acontentar-nos de reciclar els envasos d'un sol ús? O hem de deixar de comprar-los i utilitzar-los? La qüestió, llavors, és: es pot viure sense plàstics? És possible un futur sense envasos d'un sol ús? Ací queda la pregunta.

El que sembla clar és que per a «comprar d'una altra manera», sense envasos d'un sol ús, necessitem «viure d'una altra manera».

04

Webs

Prevenció i gestió de residus

Prevención y Gestión de Residuos

Espacio web que recopila toda la información, buenas prácticas y resultados de la gestión de residuos en España

Espai **web del Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic** que recopila tota la informació, bones pràctiques i resultats de la gestió de residus a Espanya. Un web que organitza la informació en quatre espais: un primer espai amb informació sobre les característiques de cada flux de residus i la seua gestió; un altre, amb informació sobre les fraccions de residus generades en l'àmbit domèstic i la seua gestió; un tercer que recopila memòries i informes, estudis, guies i manuals sobre la gestió de residus i els seus resultats, i un de final, amb normativa a escala autonòmica, estatal i europea en l'àmbit dels residus. El seu disseny és molt poc atractiu.

Recicla amb els cinc sentits

Recicla amb els cinc sentits és un projecte d'educació i conscienciació ambiental que tracta de coresponsabilitzar tots els ciutadans de la Comunitat Valenciana a través de diversos tallers presencials i gratuïts, mitjançant els quals s'abordaran diferents aspectes del reciclatge de residus d'envasos lleugers, de vidre, i de paper i cartó, d'envasos i restes de medicaments, i d'aparells elèctrics i electrònics. El projecte està finançat gràcies al conveni de la Generalitat Valenciana amb els diferents sistemes col·lectius de responsabilitat ampliada del productor.

Consorci València Interior

LA GESTIÓN DE RESIDUOS EN EL CONSORCIO VALENCIA INTERIOR

És el **web del Consorci València Interior** i ofereix als municipis consorciats una eina per a conèixer tots els aspectes relacionats amb la gestió de residus de manera fàcil, ràpida i directa. Té un disseny gràfic molt interessant i atractiu, que converteix aquest espai en una eina intuïtiva.

05 Apps

PUNT NET

Descárgate la app y encuentra tu Punto Limpio más cercano

Los residuos de aparatos electrónicos y eléctricos (RAEE) deben depositarse en puntos especialmente habilitados para ello para su correcta gestión y reciclaje

ecotic

Una app per a trobar el **punt net** més pròxim a l'usuari, on depositar els residus d'aparells elèctrics i electrònics (RAEE) que han de depositar-se en punts especialment habilitats per a això per a una gestió i un reciclatge correctes.

My Little Plastic Footprint

Start reducing your plastic footprint

My Little Plastic Footprint is an app that helps you reduce your plastic consumption by giving you a variety of tips, tricks and sustainable alternatives. Download it today!

Interessant app (en anglés) per a reduir la petjada de plàstic de la nostra vida quotidiana, pretén ajudar a reduir la quantitat de plàstic escollint alternatives sostenibles a aquest material. Hi ha sis categories d'objectes amb etiquetes de diferents colors: bany, cuina, oci, viatges, jardí i cura de la casa. Per a cada una d'aquestes, és possible obtindre una llista d'ítems fets d'aquest material o que l'usen d'alguna manera com a embolcall o recipient. En cada objecte explica de quina manera concreta s'usa el plàstic i ofereix alguna alternativa o alternatives per a substituir-lo per un altre o fer-ne un consum més sostenible.

Go zero waste

Empieza tu camino hacia el Zero Waste

Con Go Zero Waste app encuentra productos y servicios Residuo Cero cerca de ti y aprende trucos y consejos para un vida sin residuos.

Go Zero Waste App és una aplicació per a mòbils que permet localitzar tendes a granel prop de nosaltres, troba alternatives sense plàstic als productes que normalment comprem i permet marcar reptes per a construir hàbits de consum sostenible al ritme de cada persona. És una app per a crear la idea en les persones que el millor residu és el que no s'arriba a generar mai.

06

Ressenya material didàctic

EL CONTE DE "LA DOCTORA RESIDU"

Títol original: La Doctora Residu

Autor: Víctor Benlloch Tamborero (Il·lustrat per Pedro Simón Ros)

Any: 2019

Nombre de pàgines: 72

Editorial: La Orquídea de Darwin

"Cada conte perdurable és com la llavor on està dormint l'arbre gegantesc. Aquest arbre creixerà entre nosaltres, donarà ombra en la nostra memòria"

Julio Cortázar

El conte és una narració breu sobre un únic succés real o fictici (normalment fictici); com diu Juan Varela, "el conte -en general- és una narració del que ha succeït o del que se suposa que ha succeït". Ha de ser impactant, incisiu des de les primeres línies i, finalment, arribar al zenit en el desenllaç de la història; com diria l'egregi escrit Julio Cortázar "la novel·la guanya sempre per punts, mentre que el conte ha de guanyar per knockout". El conte a l'origen es transmetia oralment de generació en generació, de país en país i de boca en boca; com en part es conserva aquest costum en l'actualitat. Des de la nostra infància estem acostumats a escoltar històries en el nostre dia a dia. No obstant això, amb el sorgiment de l'escriptura van començar a transcriure's aquestes històries populars al paper (els primers contes dels quals es té coneixement daten de fa 4.000 anys) en vers o en prosa i van evolucionar en els segles posteriors al conte literari (a partir de l'Edat mitjana), amb la qual cosa es conforma un gènere singular i ubèrrim de la literatura universal, amb obres mestres amb enorme calat en l'actualitat com Les mil i una nit, o els contes dels germans Grimm o d'Edgar Allan Poe.

Els contes des dels seus orígens han tingut un paper formatiu, han afavorit l'aprenentatge de les creences costums i tradicions i també han instituït i enfortit la moral i l'ètica de la cultura

imperant en cada època. És a dir, els contes són fonts de transmissió de saviesa que afavoreixen l'adquisició de coneixements, i recursos educatius que fomenten la creativitat i la imaginació, creen hàbits de sensibilitat artística, promouen una actitud crítica i connecten amb les característiques cognitivoafectives. A més, el conte és un element socialitzador i d'esplai. Aquests atributs converteixen al conte en un recurs sovint utilitzat en l'educació formal constructivista actual, especialment en l'etapa infantil i de primària. Per extensió, els contes s'han convertit en recursos profitosos per a l'educació ambiental, especialment a causa de la capacitat que posseeixen de mobilitzar i educar per a l'acció i de fomentar el pensament crític, sense oblidar o subestimar l'intrínsec atractiu lúdic que posseeixen.

La Doctora Residu és un conte en el qual s'exposen els fonaments de la gestió de residus d'una forma divertida i divulgativa; a més, es fomenten la reducció, reutilització i separació en origen dels residus i es donen a conèixer els diferents tipus de contenidors de recollida selectiva (alguns d'aquests desconeguts per la població en general com el contenidor marró per als bioresidus) i la tipologia de residus que hem de depositar en cadascun d'aquests. De la mateixa manera es tracten els principals problemes ambientals pel que fa a la gestió de residus, com la contaminació produïda pels abocadors o els efectes perniciosos dels impropis (residus que no es depositen en el contenidor adequat) per a la tria de residus en les plantes de classificació i tractament. En l'obra també es mostra la principal solució al problema dels residus, que és l'acció participativa i coordinada dels organismes locals, associacions, col·lectius i ciutadans per a gestionar els residus, en què cada agent involucrat compleix les seues responsabilitats i obligacions. D'altra banda, en l'obra s'aborden temes transversals com ara la dieta saludable.

La Doctora Residu constitueix un ressenyable exemple de com els contes poden utilitzar-se per a abordar temes considerats en primera instància confusos i feixucs, com pot ocórrer en el cas del reciclatge o la gestió de residus, a fi de transformar-los en relats fantàstics divulgatius que els fan més interessants. El conte és un recurs que a hores d'ara s'està incorporant en les campanyes desplegades pels ajuntaments, en els programes educatius i per autors compromesos en l'educació ambiental en diferents formats analògics i digitals, ja que resulta recomanable per a transmetre coneixements, idees o conceptes i vivències, i persegueix com a últim objectiu transformar la societat des de la infància.

Inspirat en els articles López, I. G. (2006). El valor dels contes infantils com a recurs per a treballar la transversalitat a les aules. *Camp obert*, 25(1), 11- 29; Molina, A. I. P., Molina, D. P., i Serra, R. S. (2013). El conte com a recurs educatiu. *3c Empresa: investigació i pensament crític*, 2(4), 4.

07

Altres entitats

“Mans al Riu”: onze anys informant sobre els residus que s’aboquen a rius i barrancs.

‘Mans al Riu’ és una històrica campanya de voluntariat ambiental impulsada per la Fundació Limne, una entitat sense ànim de lucre enfocada a la restauració d’ecosistemes mitjançant la participació ciutadana. La campanya, que s’organitza un cop l’any, celebra enguany la seua onzena edició i, seguint l’esperit d’anys anteriors, treballa per crear consciència en la ciutadania sobre la necessitat d’atendre a l’estat en què es troben els nostres rius frenant, en la mesura del possible, les pràctiques que els degraden.

Què és “Mans al Riu”?

Es tracta d’una campanya de neteja d’espais fluvials que va nàixer amb l’objectiu genèric de fer palès l’estat de conservació dels nostres rius i barrancs, fomentar la consciència ciutadana vers la conservació dels rius i, òbviament, netejar de residus els entorns naturals on s’actua.

“Mans al Riu” no pretén solucionar la problemàtica dels residus en un sol dia, sino recordar-nos la necessitat de reflexionar sobre l’ús que encara es fa dels espais naturals com abocadors. L’eina per fer-ho és la visibilització del problema: la campanya s’organitza alhora a desenes de poblacions, congregant a centenars de voluntaris. A mode il·lustratiu, la campanya de 2019 s’organitzà a una trentena de municipis, amb la participació de 848 persones, que arreplegaren 12.468 quilograms de residus.

Quin tipus de residus poblen els nostres rius i barrancs?

Al “Mans al Riu” cada any es recullen centenars de bosses industrials de fem amb residus urbans (plàstics, llaunes, vidre, etc), si bé des de Limne ressaltem amb èmfasi la presència massiva d’objectes més voluminosos, com ara neveres, sofàs, pneumàtics, cadires, matalafs, bombones de butà, cuines de gas, sanitaris, restes de vehicles, material electrònic i altres objectes que no deuen estar al caixer o les vores del riu.

L’ús dels espais fluvials com abocadors il·legals està més estès del que podem pensar. És per això que l’activitat té un marcat caràcter lúdic, però també didàctic, posant en relleu els mitjans que existeixen, a nivell local o comarcal, per a gestionar els residus. Resulta il·lògic que hui dia s’abandonen residus als rius existint serveis de recollida, fins i tot porta a porta, i una xarxa d’ecoparcs consolidada i propera a les zones on queden convocats els voluntaris.

La campanya, al llarg de la darrera dècada de trajectòria, ha aconseguit clausurar abocadors il·legals i millorar l'estat de moltes riberes. L'èxit de la campanya, però, comença en acabar el "Mans a Riu", quan els i les participants difonen dins del seu cercle familiar o d'amistats tot el que han vist i les alternatives que existeixen per gestionar millor els residus.

"Mans al Riu!" malgrat la COVID-19

L'edició d'enguany ha estat marcada per les restriccions pròpies de la COVID-19, que han obligat a establir grups molt reduïts de participants i reforçar les mesures de seguretat personal dels i les participants: es va establir un lílndar màxim de 20 persones per municipi i els monitors van vetllar pel manteniment de distàncies de seguretat i la desinfecció profilàctica del material que s'entrega a l'inici de l'acció de voluntariat.

Com a qualsevol activitat de voluntariat ambiental, els i les participants reberen una formació prèvia a l'inici, on s'informa de com procedir i com evitar riscos, del perquè de la campanya i dels permisos que l'entitat ha tramitat per poder realitzar l'activitat; a banda, es van prendre les dades a les persones assistents per poder estar cobertes per l'assegurança de RC i accidents, seguint les disposicions de la Llei de Voluntariat.

El Mans al Riu d'enguany (2020) és possible mercès al patrocini de Global Omnium i el Consorci de la Ribera, que va permetre realitzar gran part de la campanya el proppassat mes de setembre, congregant 411 voluntaris ambientals i veïns de les localitats d'Albalat de la Ribera, Alborache, Alfarb, Alzira, Antella, Bétera, Canals, Carcaixent, Catadau, el Verger, Fortaleny, Gandia, Gavarda, la Pobla Llarga, Llombai, Manises, Manuel, Ondara, Polinyà de Xúquer, Quart de Poblet, Riola, Sueca, Vilamarxant i Vinalesa, que es van unir per netejar els residus que han trobat a les ribes dels rius de la seua població.

L'estimació global de pes recollit, entre bosses i residus voluminosos, deixa la xifra parcial de 5.465 quilograms retirats dels nostres espais fluvials. Altres localitats, com Algemesí, Carlet i Sumacàrcer, que no van poder sumar-se a la convocatòria de setembre per motiu vinculats a la crisi sanitària, entraran a la campanya celebrant el "Mans al Riu" a finals de novembre, sumant així la participació global de 27 municipis a l'edició de 2020.

I què estem trobant enguany?

La tònica està en la línia del que s'observa habitualment: els quilograms arreplegats tenen com a destí majoritari l'ecoparc (69,6%), sent els residus voluminosos (electrodomèstics, mobles, pneumàtics, runa) els que més volum de residus generen, seguit de la fracció amb destinació contenidor verd i groc.

Es d'interès remarcar, d'altra banda, que als municipis on ja s'ha fet la campanya amb anterioritat la xifra de residus sol baixar d'un any a un altre. També d'interès és el fet que alguns municipis molt concienciats es veuen afectats per riuades que arrosseguen residus de municipis veïns. D'ací la necessitat de continuar fent incís sobre l'ús que es fa dels rius i no deixar de visibilitzar la situació mirant d'arribar, any rere any, a més localitats.

08

Hui ens acompanya

LA MEUA TRAVESSIA PER LA MAR DELS FEMS MARINS

Fa tres anys que vaig iniciar un nou viatge en el si de la Fundació Oceanogràfic a bord d'un vaixell que no sabia com tripular i vaig començar a treballar en temes de conservació marina i els seus principals impactes.

Treballar envoltada de praderies de posidònia, tortugues babaues i taurons vius és un privilegi, però també és una gran responsabilitat, perquè tots els dies observes de prop les amenaces reals que pateixen aquestes espècies en el medi natural. I precisament vull parlar d'una d'aqueixes amenaces en aquest article: els residus i la seua problemàtica en la mar, a través de la seua interacció amb la fauna marina.

Des de la meua experiència com a anterior educadora, parlar de fems marins és parlar "dels residus de tota la vida" però amb un canvi d'escenari molt més atractiu. En lloc de parlar dels residus depositats en els contenidors urbans, parlem de fem que és abandonat (o mal gestionat, com els bastonets de les orelles o les tovallolletes humides) i que arriba sense control a les nostres platges. I la realitat és que continuem parlant de reducció en l'origen i consum responsable (com fa 20 anys) però en un escenari que fa olor de mar i de salnitre, la qual cosa és més gratificant i saludable.

El 80 % del fem que arriba a les nostres platges procedeix de terra i he de recalcar que arriba a tota la costa: des de platges urbanes com ara la Malva-rosa, fins a cales rocoses d'aigües cristal·lines com Xàbia, i fins i tot, a platges protegides com és el cas de la Reserva de la Punta, al cor del Parc Natural de l'Albufera. Cap platja se salva, ja que els oceans estan connectats i es tracta d'un problema global, tan greu com el canvi climàtic.

A favor nostre, cal ressaltar que els fems marins estan d'actualitat, i per això hem d'aprofitar l'impuls mediàtic per a intentar sensibilitzar la ciutadania, el sector empresarial i, sobretot, la classe política. Pel que fa a la maleta, que acompanya la meua nova travessia, està plena de recursos diversos: des d'una exposició itinerant -els 10 millors (els top ten) dels fems marins- fins a un conte infantil Ona la tiburona i la cinta màgica", però l'activitat estrela és la neteja de platges, un activitat que considere imprescindible realitzar almenys una vegada en la vida, encara que si fas una ja no pararàs. A partir d'aqueixa primera vegada, gradues les teues "ulleres de veure fem" i prens consciència del problema que suposa l'abandó de residus a les platges i la seua potencial interacció amb la fauna marina.

Una neteja de platja és un recurs molt interessant per a qualsevol persona que s'implique. Es tracta d'una activitat en la qual et sents protagonista i et fa sentir bé, ja que participes activament en la

Exposició itinerant "Top ten fems marins"

Interacció de la biodiversitat i els residus

Detall microplàstics i altres residus xicotets

Detall dels bastonets de les orelles

millora del teu entorn. D'altra banda, té lloc a la platja, la qual cosa et permet connectar amb la naturalesa i fer un esport moderat. La poden realitzar destinataris molt variats, tant escolars, com empreses i fins i tot els polítics (de tant en tant és bo un bany de realitat). Fomenta la curiositat, ja que no pots ni imaginar com ha arribat aqueix residu a la platja (per exemple, els materials de construcció, un seient de cotxe o les granses, entre altres) i estimula el descobriment de restes biològiques, com els ous de rajada, l'esquelet d'una sépia o les boles de posidònia que, per cert, no són kiwis com alguns pensen, ni excrements d'escarabats piloters. Cal afegir que, entre les infinites bondats d'una neteja de platja, està el fet que pots implicar-te en projectes de ciència ciutadana i contribuir amb els teus resultats a l'obtenció de dades que permeten realitzar una anàlisi de l'origen i distribució dels residus en cada neteja que faces (per exemple l'aplicació MARNObA1).

Respecte dels "10 millor (top ten)" dels residus que trobem a les platges, tenen un origen fàcil d'identificar, perquè en la seua majoria, es tracten de residus domèstics: envasos d'aliments, taps, globus, burilles, residus higienicosanitaris, palletes, etc. Ara bé, per als més detallistes, si ens fixem en aquells residus que no es veuen, aqueixos són els més perillosos, els famosos microplàstics que han inundat les nostres platges i les nostres mars en els últims anys i que realment constitueixen la gran amenaça per al medi ambient. Per a mi, aquesta és la ruta més difícil de la travessia perquè té difícil solució i suposa un greu risc per a la salut humana i la fauna marina. Aprofite per a comentar que els microplàstics absorbeixen la radiació solar i contribueixen a l'augment de la temperatura de l'arena, la qual cosa pot afectar negativament algunes espècies com la tortuga babaua. Les altes temperatures afavoreixen la selecció de femelles enfront de mascles en el moment d'incubació del niu i, per tant, provoquen la feminització de les poblacions. Un aspecte sobre el qual reflexionem en cada neteja de platja.

Altres exemples habituals d'interacció amb les tortugues marines serien els enrotllaments amb xarxes i caps de pesca que, a vegades, acaben amb una amputació d'una aleta o la ingestió de residus que són confosos amb aliment, imatges molt freqüents en els documentals de la 2. Però el que la majoria de gent desconeix és que totes les tortugues que ingressen en l'Arca de la Mar2 defeqüen, durant una setmana aproximadament, residus plàstics en la seua majoria. Dades que sobre el paper alarmen però que et fan estremir quan alliberes una tortuga recuperada i et plantejges que de nou haurà d'enfrontar-se a aqueixos perillosos residus.

Arribem a port en breu i és moment d'atracar. És evident que la solució al problema dels fems marins depèn dels canvis del model de consum actual i de la prevenció, i és responsabilitat de tots els actors socioeconòmics implicats. Sensibilitzar la ciutadania i el públic escolar és només una xicoteta part d'aquesta travessia, i les neteges de platges no són la solució, és obvi. Però constitueixen un recurs molt potent que ens permet treballar en la naturalesa i aprofitar altres recursos, com la biodiversitat, per a contar històries reals de conservació, projectes als quals ens sentim vinculats emocionalment amb l'objectiu d'adoptar un model de consum més responsable i previndre la generació de residus que finalitzen el seu viatge en la mar.

1. [Vertidoscero](#) que té el suport de la Fundació Biodiversitat del MITECO.
2. Àrea de Recuperació i Conservació d'Animals Marins de la Fundació Oceanogràfic.

*Pepa Ferrando.
Biòloga i educadora ambiental de la Fundació Oceanogràfic.*

09

Bones pràctiques ambientals

BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS EN RESIDUS

Des de sempre els éssers humans han incidit, i fins i tot modificant-lo, en el medi natural per a aprofitar i proveir-se dels seus recursos, aquestes accions que eren “sostenibles” fins a una determinada època, s’han vist incrementades fins a límits insospitats, el creixement exponencial de la població, el progrés tecnològic, l’explotació descontrolada dels recursos naturals o la contaminació estan provocant un impacte negatiu en el medi ambient, impacte que pot ser potencialment irreversible.

Per a aconseguir la sostenibilitat cal aplicar mesures que puguin reduir l’impacte de les activitats humanes en el medi ambient i les bones pràctiques ambientals són un mitjà molt vàlid per a reduir aquest efecte ambiental a través de canvis i millores en l’organització i desenvolupament de les nostres accions.

Tot aquest increment exponencial en les activitats humanes ha provocat un augment en els residus generats per aquestes activitats el que provoca un mal major al medi ambient, alterant els cicles de vida d’espècies animals i vegetals, i a més provoca un gran impacte social i econòmic; la inversió en la gestió d’aquests residus i la seua eliminació són cada vegada més elevats.

És important sensibilitzar, informar i conscienciar per a aprofitar un canvi d’actitud en els diferents sectors socials; les bones pràctiques ambientals no requereixen una gran inversió ni afecten els processos per això solen ser ben acceptades, són útils per la seua senzillesa i baix cost, i produeixen resultats sorprenents.

Les clàssiques 3-erres

En augmentar la nostra consciència del problema i el nostre compromís mediambiental tenim una major disposició a adoptar mesures respecte als residus que generem i així modificar els nostres hàbits de consum, orientar les nostres actituds cap a la sostenibilitat passa per la posada en pràctica de les ja clàssiques “3-erres”: Reduir, Reutilitzar i Reciclar, encara que es poden continuar afegint “erres”, com reestructurar (incloure els costos mediambientals en el preu del producte que consumim); redistribuir (proporcions equitatives de recursos), i la més important repensar (diferenciar les necessitats bàsiques de les prescindibles).

Reciclar

Molts dels elements que componen el nostre fem domiciliari són encara útils, i mitjançant una sèrie de processos químics, físics o biològics, podem tornar-los a introduir en la cadena de producció de nous materials, així s'aconsegueix un estalvi en els recursos naturals, d'energia, perquè aquests productes es puguin reciclar adequadament no han d'arribar barrejats a les plantes de tractament i per a això, abans hem de separar-los selectivament i depositar-los en els corresponents contenidors.

Reutilitzar

Als objectes que ja no usem i dels quals volem desfer-nos, els podem donar una "nova vida" amb la reutilització, prolongant la seua vida útil amb el mateix ús o amb un altre distint, també podem donar-lo a altres persones perquè el reutilitzen, intercanviant-lo amb alguna cosa que nosaltres necessitem, regalant-lo, etc. Els límits de la reutilització són tan amplis com la nostra imaginació.

Reduir

És el més important de tots aquests; un dels objectius prioritaris és la reducció de residus que generem cada dia. Disminuir la seua quantitat és una manera d'actuar abans que el residu es produïska, és un pilar fonamental per al desenvolupament sostenible que ens beneficia a tots.

Per a deixar de ser mers espectadors passius del que ocorre amb el nostre planeta hem d'introduir xicotets canvis en les nostres accions diàries per a reduir els nostres residus, i hem de modificar la nostra manera de consumir quan aquesta comporte la producció de gran quantitat de residus.

Hem d'evitar la compra compulsiva de productes, hem d'eixir de casa amb una llista per a comprar només el que necessitem.

- La major part de residus que generem en la nostra vida quotidiana són envasos i embalatges dels productes que adquirim. Cal evitar consumir productes sobreempaquetats que presenten un nombre d'embalatges innecessaris, envasos compostos que inclouen diversos materials distints com per exemple plàstic i cartó, etc., productes que es troben en formats xicotets, siga pel seu volum o pel nombre d'unitats que el componen. També podrien incloure's en aquesta llista els envasos que no es puguin reutilitzar posteriorment.
- Selecciona productes sostenibles i reutilitzables, no compres productes d'un sol ús.
- Si alguna cosa es desbarata, intenta reparar-la.
- Abans de desfer-te d'un objecte, planteja't si pots donar-li una nova vida, així podràs reutilitzar-lo.
- No permetes que els aliments que adquireixes es facen malbé, no malgastes aliments.
- Evita comprar roba compulsivament. La roba que ja no et servisca pots intercanviar-la amb amics i familiars, donar-la a associacions sense ànim lucratiu, vendre-la per al seu ús de segona mà, donar-li un altre ús, etc.
- Mantingues una postura activa enfront dels residus de paper: dóna prevalença a les comunicacions per correu electrònic, no imprimisques res que no siga necessari i que ho pugues tindre en format digital; si has d'imprimir, fes-ho per les dues cares.

Els consumidors som una de les peces clau en el model de desenvolupament imperant a hores d'ara. Si canviem les nostres pautes de consum, podem contribuir a crear una manera de desenvolupament més sostenible. Només introduint xicotets canvis en els nostres hàbits, encara que al principi poden semblar difícils, amb la pràctica es van transformant en una cosa natural que no ens suposa un gran esforç. És a les nostres mans canviar la manera de relacionar-nos amb el planeta.

10

Coneix el CEACV

EL MUNTÓ DE FEM

El treball que es desenvolupa en activitats d'educació ambiental implica generar processos de conscienciació, de percepció de la realitat que moltes vegades passa desapercibuda, és a dir, un dels treballs de l'educació ambiental és fer veure, aconseguir que percebem que està passant, que compreguem les causes i les conseqüències d'aqueixos esdeveniments i les seues conseqüències, i que també coneguem el nostre paper en el desenvolupament d'aquests esdeveniments.

Mostrar aqueixa realitat permet deixar patent la magnitud de certs processos que es desenvolupen a conseqüència de les activitats humanes, de les nostres activitats, que moltes vegades romanen ocults, almenys en part.

Això ocorre quan tractem de mostrar la problemàtica associada a la generació de residus i les seues magnituds. Sabem que produïm molts residus, en moltes ocasions ens arriben dades estadístiques o numèriques, però no aconseguim interioritzar que impliquen aquestes quantitats o magnituds.

En el CEACV ens plantegem com podíem transmetre d'una forma senzilla però impactant i directa el que impliquen aquestes magnituds o quantitats de residus produïts.

I arribem a la conclusió que la millor manera de fer veure la quantitat de residus que produïm cadascun de nosaltres és.... poder veure'ls realment.

Dit i fet, construïm un muntó de fem que representava els residus que produïa una persona en un any (en la Comunitat Valenciana més de 500 kg) amb les diverses tipologies de residus que generem al llarg de 365 dies: plàstics de tota mena, llanxes, papers i cartons, fustes, cables, piles, medicaments, botelles de vidre, matèria orgànica, residus electrònics...

Aconseguim crear un enorme muntó de fem que permetia tindre una visió ràpida, molt fàcil de comprendre i impactant dels residus que cadascun de nosaltres produeix cada any.

A partir d'ací si multipliquem pels habitants del nostre poble, de la nostra comarca o de tot el territori valencià podem fer-nos una idea del que realment significa produir milers de tones de fem, la qual cosa implica gestionar-les, implica la seua afecció al medi ambient..., i el que és més important podem fer entendre que hem de reduir la seua producció, simplement perquè es produeix molt de fem i no és bo.

Veient el muntó de fem, això és molt fàcil de comprendre, d'assimilar i d'interioritzar.

*Víctor Benlloch Tamborero
Biòleg. Tècnic del CEACV*

11

L'hort

EL CULTIU DE TEMPORADA: EL CAQUI

L'arbre del caqui (*Diospyros kaki*) pertany a la família Ebenaceae, el que comunament anomenem banús; són arbres de fusta densa, anomenats caquiers (i també caquissers).

Del gènere *Diospyros*, a part del caqui es cultiven diverses espècies, per a aprofitar-ne els fruits, la fusta, o pel valor ornamental.

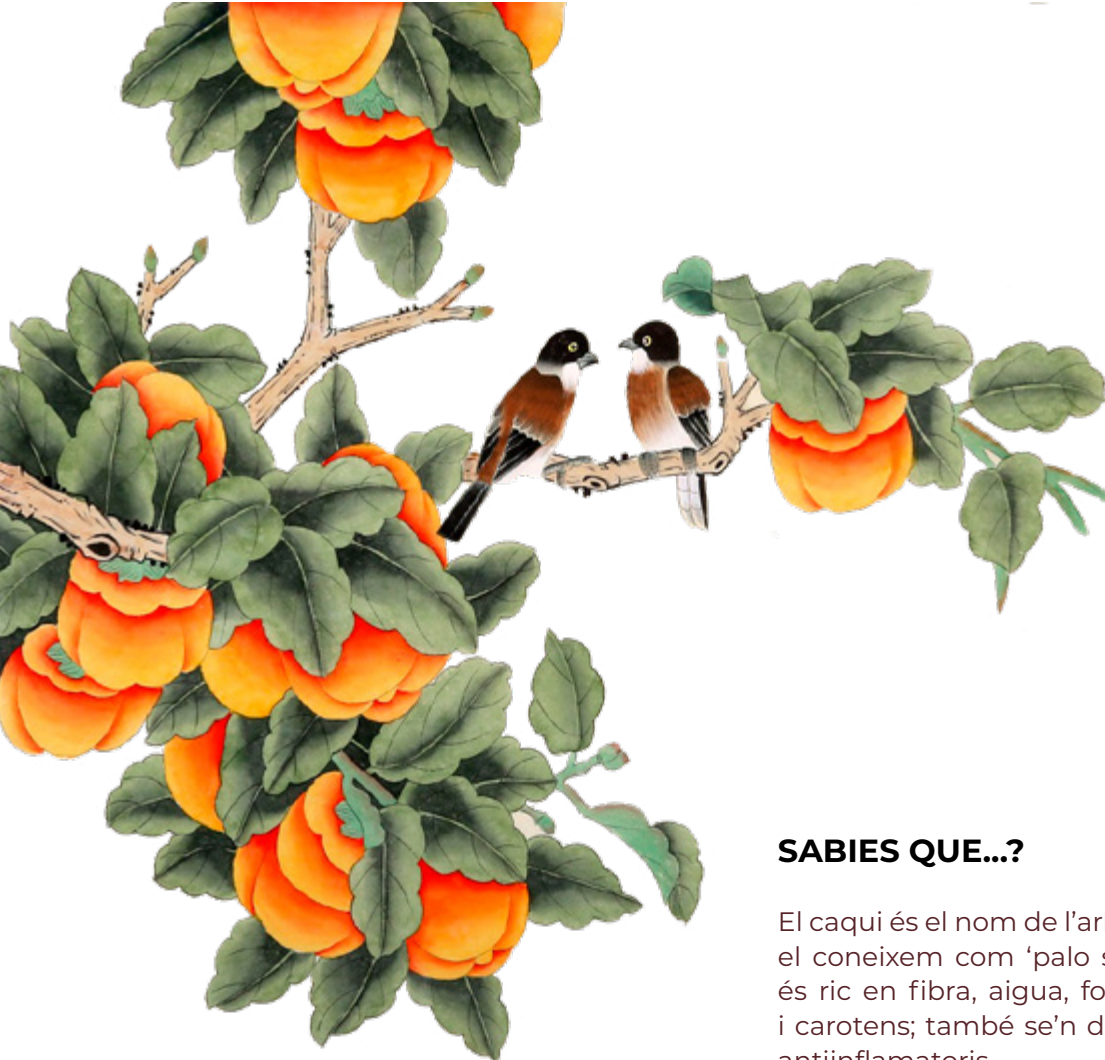
El caqui és un arbre que ens ofereix fruits durant la tardor. La copa és arrodonida i de poca altura, generalment no arriba a superar els 10 metres, és un arbre molt longeu, de creixement lent. És un arbre caduc que perd les fulles a la tardor. Les fulles van prenent un color vermellós fins a perir, finalment. Presenten flors molt característiques, de color groguenc, amb un calze aparent. Aquestes flors s'observen al maig en les axil·les d'algunes branques.

Aquesta espècie presenta arbres de tres tipus, dioics, monoics i hermafrodites. Els arbres dioics presenten sexes separats, un peu amb flors masculines i un altre peu amb flors femenines, per tant farien falta aquests dos peus per a poder aconseguir fruits. També trobem arbres del caqui monoics, en el mateix peu d'arbre trobarem flors separades segons el sexe, i també es troben peus d'arbres hermafrodites, és a dir, en un mateix peu trobarem que cada flor presenta parts de tots dos sexes.

Els fruits són molt delicats, arrodonits, recorden les tomaques color taronja de pell molt fina, aquesta pell es desprèn amb molta facilitat, aquests fruits són preuats, sucosos, gelatinosos i dolços.

Podem consumir diferents espècies, entre les quals destaquen el caqui de la Xina (*Diospyros kaki*), el del Japó o palo santo (*D. Lotus*), i l'americà (*D. virginiana*).

Es coneix com a cultiu originari de la Xina, el Japó i Corea, el qual es remunta al segle VIII. Actualment es cultiva també a la Mediterrània i Amèrica. El caqui va arribar a Europa a mitjan segle XIX, i als Estats Units a principis d'aquell mateix segle.

SABIES QUE...?

El caqui és el nom de l'arbre i del fruit, però també el coneixem com 'palo santo' o persimó. El fruit és ric en fibra, aigua, fonts minerals, vitamina A i carotens; també se'n diu que són antioxidants i antiinflamatoris.

El fruit es consumeix fresc i encara que, pel color ataronjat, diríem que està madur, normalment acabat d'agafar presenta una consistència aspra al paladar, diem que té un sabor astringent.

El fruit requereix estius llargs i càlids per a la seua maduració.

Pot madurar a l'aire un temps després d'haver-se collit, o bé cal avançar el procés de maduració una vegada en la taula, fregant-lo amb alcohol (generalment provinent d'algun licor). El fruit pot madurar per a ser ingerit una vegada collit, quan ha pres el seu color ataronjat, però després de collit pot ser que estiga aspre, astringent com ja hem comentat, millor serà deixar-lo en el fruiter fins que la consistència externa estiga blaneta.

Fins no fa molt prevalia el consum del caqui més comú, el *Diospyros kaki*, el de consistència blana, dolça i gelatinosa, però a partir dels anys 90 del segle XX, en els mercats podem adquirir per al seu consum, una altra espècie de caqui: és el persimó *Diospyros virginiana*, que presenta una textura més dura i persistent, no astringent, i pot menjar-se com una poma. Aquesta espècie, més enllà del seu valor alimentari, a més ofereix una fusta resistent i elàstica alhora, fins al punt que es diu que és la preferida per a fer els caps dels bastons de golf.

D'altra banda, destacar que el persimó, a causa de la seua consistència menys perible, en el procés de maneig, embalat i transport per a la seua comercialització és més durador, no es deteriora la pell i el fruit amb facilitat, i per tant la fruita no és tan perible en el temps; llavors ja no es limita al mercat local únicament com en el cas del *Diospyros kaki*, per la qual cosa aquests últims anys hem vist que cada vegada en els mercats observem amb major freqüència el cultiu del persimó, que permet la seua exportació i consum en llocs més allunyats.

A taula!

COCA DE POMA, CAQUI I AMETLA

La recepta

En aquesta recepta emprarem el caqui tradicional, el caqui amb textura de mermelada, el blanet, no el persimó. Aquest s'emprarà com si es tractara d'una crema: amb ella la polpa s'estén directament sobre la pasta fullada, ocupant el lloc de la crema pastissera del clàssic pastís de poma. La combinació de la poma i del caqui assoleix una mescla molt saborosa i fàcil d'elaborar.

Ingredients

- Una placa de pasta fullada
- 225 grams de caquis madurs, sense pell
- 3 pomes mitjanes
- 30 grams d'ametles en làmines
- una cullerada petita de canyella en pols
- una cullerada petita de sucre negre
- un sobre de gelatina de cobertura de pastissos

Elaboració

Es té preparada la massa de pasta fullada, el paper del forn i la safata.

D'altra banda, es pelen els caquis i es trituren el més possible, bé fent ús d'una forqueta o utilitzant una batedora, de manera que no quede excessivament líquid. Podem afegir-hi també la canyella, i barrejar-ho tot bé.

La massa de pasta fullada es punxa amb una forqueta, sense acostar-nos molt al contorn, i a continuació es reparteix la polpa del caqui.

D'altra banda, es pelen les pomes i es tallen a daus menudets.

Punxa la massa de pasta fullada amb una forqueta evitant el contorn; a continuació reparteix la polpa de caqui. Pela les pomes i talla-les en daus xicotets, escampa'ls sobre el caqui i, a continuació, empolvora-ho amb canyella i amb sucre negre, sent una mica generosos per a endolcir el pastís al gust dels llaminers. Reparteix també l'ametla laminada.

ENLLAÇOS CONSULTATS

Navarro, J. (2001). Guia de les fruites cultivades. Identificació i cultiu. Caqui (pàg. 45).

[El caqui amb música de fons. Revista Mètode](#)

[El caqui una font de salut ancestral](#)

[Traure-li partit al caqui en la cuina](#)

12

El centre de documentació del CEACV

Es poden realitzar consultes en sala. La biblioteca disposa de la consulta de materials en sala i assessorament d'un tècnic. També disposa d'un ordinador connectat a internet, per a qualsevol recerca d'informació o per a poder realitzar tasques que precisen d'un suport informàtic.

Utilitzar el servei de préstec extern. Permet el préstec de fins 4 documents durant un termini màxim de 15 dies. El préstec pot ser presencial o per correu. En este últim cas, l'enviament de materials està limitat a un pes màxim de 3 Kg. La devolució de documents per correu sempre corre a càrrec de l'usuari per correu certificat.

Recerques bibliogràfiques. El Centre de Documentació del CEACV realitza, a petició de l'usuari, recerques bibliogràfiques per temes entre els materials que té disponibles.

Tècnic del Centre de Documentació–Biblioteca del CEACV:

Víctor Benlloch

Tel. consulta:

962 617 938

Correu electrònic:

biblioteca_cea@gva.es

Horari:

De dilluns a divendres de 9:00-14:00 i dilluns a dijous de 16:00-18:00 (estiu vesprades tancat).

Ubicació del CEACV:

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Alqueria dels Frares. Partida de Gausa.

Carretera de la Siderúrgica, km. 2

46500 Sagunt (València)

*** El Centre de Documentació del CEACV sol·licita la cesió o donació de bibliografia per a augmentar els fons destinats a ús públic.**

**CENTRE
D'EDUCACIÓ
AMBIENTAL**

DE LA COMUNITAT
VALENCIANA